

KONEČNĚ JASNO

V OTÁZCE PRÁVNÍ POVAHY NÁROKU NA NÁHRADU ÚJMY

Martin Flora

Od doby, kdy byly uplatněny první nároky na náhradu újmy za omezení hospodaření v lesích podle novelizovaného § 58 zákona č. 11/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb., začaly orgány ochrany přírody přijímat první žádosti o poskytnutí náhrady. O těchto žádostech pak pravidelně zahajovaly správní řízení, v nichž jako s účastníky jednaly vedle žadatele též s obcemi podle § 71 zákona č. 114/1992 Sb. Ačkoliv šlo o správní řízení velmi neobvyklého typu, v nichž správní orgány v rozporu s § 32 „starého“ a § 50 „nového“ správního řádu ponechávaly veškeré dokazování na žadatelích o náhradu újmy, aby pak shromážděné podklady vrchnostensky posoudily a (ve většině případů) po několika měsících rozhodly, že žadatel nárok na náhradu újmy nemá, šlo o správní řízení zakončená vydáním standardních rozhodnutí se všemi předepsanými náležitostmi.

O náhradě újmy nerozhodují orgány ochrany přírody ve správním řízení

Orgány ochrany přírody tímto způsobem vytvářely u žadatelů dojem, že právo na náhradu újmy má veřejnoprávní povahu, a že tudíž o tom, zda na straně žadatele vůbec toto právo existuje, a o tom, jak vysoká má náhrada újmy být, mohou a mají rozhodovat jediné ony samy. Opoziční právní názory tvrdící, že rozhodování o nárocích na náhradu újmy podle § 58 zákona č. 114/1992 Sb. vůbec nespadá do pravomoci orgánů ochrany přírody, takže pokud náhrada újmy na základě žádosti vlastníka či nájemce pozemku poskytnuta není, lze se jí domáhat přímo žalobou na zaplacení podanou u civilního soudu, byly zásadně a unisono odmítány jako zcela nesprávné a neakceptovatelné.

Přesto však někteří z neúspěšných žadatelů o náhradu újmy, vědomi si skutečnosti, že pokud nebudou názory orgánů ochrany přírody o veřejnoprávní povaze práva na náhradu újmy potvrzeny rozhodnutími správních soudů, je jejich nárok na náhradu újmy ohrožen promlčením, z důvodu právní opatrnosti právě takové žaloby (proti České republice jednající MŽP) u civilních soudů podali.

Nejen tyto žadatele může zajímat usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 21 Co 382/2006-44 ze dne 7. 8. 2006, v němž se jmenovaný soud jako soud odvolací vyjádřil jak k otázce pravomoci civilních soudů (a nepřímou tak i orgánů ochrany přírody) k rozhodování sporů o náhradu újmy podle § 58 zákona č. 114/1992 Sb., tak i k otázce místní příslušnosti soudu. Zmí-

něné usnesení již nabylo právní moci a ve svém odůvodnění obsahuje natolik precizní argumentaci, že stojí za to z ní citovat:

K právní povaze nároku na náhradu újmy podle § 58 zákona č. 114/1992 Sb. se Krajský soud v Hradci Králové vyjádřil takto:

„Nárok na náhradu újmy podle § 58 zák. č. 114/1992 Sb. je svou povahou soukromoprávního charakteru, neboť vztah mezi účastníky se vyznačuje rovným postavením, nejde o vztah nadřízenosti a podřízenosti, v němž by jedna strana byla oprávněna ukládat druhé jednostranně povinnosti a autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech vyplývajících z tohoto vztahu. Vztah mezi subjektem, jemuž vznikla újma, a orgánem státní správy podle § 58 cit. zák., nemá znaky veřejnoprávní regulace. Ust. § 58 zák. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ani žádné jiné ustanovení tohoto zákona, zejména pak ust. § 75 a násl., upravující působnost orgánů ochrany přírody, nesvědčuje výslovně rozhodování o nárocích podle § 58 cit. zák. do působnosti správních orgánů (§ 7 odst. 1 o. s. ř.). Nárok na náhradu újmy podle § 58 odst. 2 vzniká ... přímo ze zákona, aniž by k tomu bylo zapotřebí rozhodnutí orgánů státní správy o výši náhrady. Opak nelze dovést ani z ustanovení § 90 odst. 1 cit. zák., které vylučuje postup podle obecných předpisů o správním řízení o nárocích podle § 58, nelze dovozovat, že o těchto nárocích má probíhat správní řízení. To, že o nárocích má probíhat správní řízení, nelze dovést ani z ust. § 58 odst. 3 a 4 cit. zák., upravujících postup při uplatnění nároku a z jakých prostředků a který orgán náhradu poskytuje.“

Obdobný názor zaujal Krajský soud v Hradci Králové následně též v usnesení č. j. 25 Co 327/2006-31.

Nárok na náhradu újmy má soukromoprávní povahu!

Z citovaného usnesení Krajského soudu v Hradci Králové lze tedy jednoznačně odvodit následující závěry:

- Nárok na náhradu újmy má soukromoprávní povahu. Pokud není žadatel o náhradu újmy ve svém nároku uspokojen orgánem ochrany přírody, může se jej nároku domáhat v občanském soudním řízení.

- Rozhodování o nároku na náhradu újmy nespadá do pravomoci orgánů ochrany přírody, ty proto nejsou oprávněny o tomto nároku zahajovat a vést správní řízení a vydávat v něm rozhodnutí.

Není vyloučeno, že někteří z neúspěšných žadatelů žalobu na zaplacení újmy u civilního soudu nepodali a jejich nárok je proto nyní již zcela nebo zčásti promlčen. V takových případech je podle okolností konkrétního případu na zváženu, zda jednání příslušných pracovníků orgánů ochrany přírody nenaplnuje skutkovou podstatu trestných činů podle § 158 (zneužívání pravomoci veřejného činitele) a § 250 (podvod) trestního zákona; odpověď na tuto otázku však mohou přinést pouze orgány činné v trestním řízení při prověřování případného trestního oznámení neúspěšného žadatele.

Adresa autora:

Martin Flora

LDF MZLU v Brně

E-mail: flora@mendelu.cz